

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

УДК 122

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЖИВАННЮ НАРКОТИКІВ
ПІДЛІТКАМИ**

Ю. П. Самольчук

студентка 4 курсу, Пс-21 інт., навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.психол.н., доцент С. Г. Шпак

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Статтю присвячено дослідженню психологічних чинників вживання наркотичних речовин підлітками. Проаналізовано наукову літературу щодо проблеми підліткової наркоманії. Досліджено психологічні передумови, які сприяють вживанню психоактивних речовин підлітками.

Ключові слова: підліток, наркотик, наркоманія, толерантність, залежність.

Статья посвящена исследованию психологических факторов употребления наркотических веществ подростками. Исследованы психологические предпосылки, которые способствуют употреблению психоактивных веществ подростками.

Ключевые слова: подросток, наркотик, наркомания, толерантность, зависимость.

The article is devoted to the study of psychological factors found in adolescent drug groups. Psychological prerequisites that reach adolescent psychoactive substance use have been investigated.

Keywords: teenager, drug, drug addiction, tolerance, addiction.

Останнім часом в Україні поширюються й апробуються різні педагогічні, психологічні й соціальні напрямки, які направлені на попередження та профілактику наркотичної залежності в підлітковому середовищі, що за останнє десятиріччя набула загрозливих розмірів і рис соціального лиха, яке загрожує національній безпеці країни. Важливість та актуальність цієї проблеми полягає в тому, що від її вирішення залежить певною мірою майбутнє країни.

Швидка залежність, трудомісткість, девіантність, тривалість, низька ефективність лікування і реабілітації наркозалежних підказують, що головну увагу необхідно звернути на попередження, первинну профілактику наркоманії та відшукати психологічну причину зловживання наркотиками. Повинна змінитися вся ідеологія і стратегія антинаркотичної діяльності [1, С. 10].

Підліткова наркоманія призводить до найтяжчих психічних, особистісних і поведінкових розладів, адміністративних порушень і карних злочинів, небажання відвідувати освітні установи, бродяжництва, до венеричних захворювань та СНІДу [2, С. 14].

Дослідження психологічних передумов вживання наркотиків може врятувати мільйони дітей від смерті чи передозування, запобігти розповсюдженню зла, зростання злочинності, вбивств і скоєння суїцидів [3, С. 27].

Дослідженню проблеми наркоманії та здорового способу життя людини присвячена значна кількість праць, в яких висвітлюються окремі аспекти аналізу здорового способу

життя (Б. Братусь, І. Брехман, Ю. Блувштейн, Я. Гілінський, А. Добринін О. Дубогай); ролі фізичної культури у формуванні здорового способу життя (В. Бальсевич, Б. Бахмудов, В. Завацький, А. Лаптев).

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні чинників, що сприяють вживанню наркотиків у підлітковому віці.

Термін «наркоманія» (від грецької «narke» – зціпеніння та «mania» – безумство, потяг) означає хворобливий потяг, пристрасть до вживання психотропних речовин.

Термін «деліквентна поведінка» означає різновид поведінки, що відхиляється; протиправна, злочинна поведінка.

Термін «адиктивна поведінка» (англ. addiction – схильність, згубна звичка) означає зловживання одним чи декількома хімічними речовинами, що протікає на тлі зміненого стану свідомості [4, С. 18].

Беспалько В. В. вважає, що наркоманія – це захворювання, яке виникає внаслідок вживання специфічних препаратів, які отримали назву наркотики, а наркотик – це будь-яка хімічна сполука, що впливає на психічний стан організму. Зловживання наркотиками – це їхнє вживання будь-яким неприйнятним способом із медичної та соціальної точок зору, або прийнятним для більшості суспільства, але неправильним. Споживання наркотиків викликає наркотичну ейфорію. Наркоманія включає кілька форм залежності [3, С. 29].

Толерантність (витримування) до наркотику збільшується в міру того, як організм звикає до нього. Збільшення толерантності призводить до зростання кількості наркотику, необхідного для одержання колишнього ефекту.

Вживання тих або інших (неважливо яких) наркотиків неминуче призводить до вкрай важкого стану – наркозалежності, причому ця залежність від ін'єкційних наркотиків виробляється надзвичайно швидко, уже після 3–5 ін'єкцій, а іноді – навіть із однієї ін'єкції. Давно відомо, що наркозалежність – захворювання, що ставиться до розряду психічних. У підлітків, що випробовують потребу в психоактивних речовинах, не може не розвиватися перекручування світогляду, особистісних зрушень, формування характерних для хворих наркоманією міфів про те, що якщо буде потреба вони легко можуть перестати приймати наркотики. Наркологи помітили, що наркотики зупиняють психологічне дорослішання. І людина у віці за двадцять років, якщо вперше спробувала наркотик у підлітковому віці, може зберегти психологічний стан на рівні 13–15-літнього.

Залежність – це термін, який описує стан звикання організму жити під впливом наркотиків. Коли вживання наркотику припиняється, наркоман відчуває крайній дискомфорт, тобто синдром скасування.

Через тісний зв'язок із психікою, подолання залежності – справа нелегка, тому що через якийсь час неминуче настає зрив. Після проходження курсу реабілітації практично всі підлітки заявляють, що ніколи не будуть більше вживати наркотики, однак стримати цю обіцянку вдається далеко не всім: тільки 4 відсоткам юних наркоманів вдається остаточно позбутися від цієї згубної звички. Уникнути залежності практично неможливо, разом з тим, з кожною дозою наркоман вводять у свій організм розчинник, що розкладає всі його органи, а смертність серед ін'єкційних наркоманів перевищує 90%. Фактично переважна більшість із них приречені на ранню смерть. Середня тривалість життя наркомана, якщо мова йде про вживання наркотиків внутрішньовенно, становить приблизно 7–10 років безперервної наркотизації. Звичайно, є наркомани, які живуть із наркотиками й 15–20, і більше років. Але є й такі, які гинуть через них на 6–8 місяців після початку регулярного вживання. Основні причини смерті наркоманів – це травми з необережності; передозування; отруєння неякісними наркотиками; численні захворювання органів і тканин. Всі наркотики, незалежно від шляху введення в організм, обов'язково шкодять нервову систему (у тому числі головний

мозок); імунну систему; печінку; серце; легені, породжуючи такі захворювання, як пневмонія, хронічна печінкова недостатність [5, С. 67].

Більшість вчених вважають, що виникнення потягу до наркотиків пов'язано насамперед з соціальними чинниками, з умовами життя людини. На думку Н. Ю. Максимової та інших дослідників, невпевненість у завтрашньому дні, гострі соціальні конфлікти, необхідність вимушено змінювати спосіб життя або місце проживання, розуміння, що жити так, як живуть, далі неможливо [6, С. 32].

Досліджено причини, які сприяють до вживання підлітками психоактивних речовин. Ми вважаємо, що чинниками, які каталізують наркоманію, є передусім соціальна криза, недоліки соціокультурної сфери, вплив гірших зразків західної молодіжної субкультури, доступність наркотиків і токсичних речовин, середовище, яке нейтрально чи прихильно ставиться до споживання: наркотик найчастіше вперше пробують навіть не з цікавості, а лише тому, що так чинить більшість. Стосовно підлітків, їхньому психічному розвитку й долі, крім соціальної ситуації, істотне значення мають особливості історичного часу, у якому проходить їхнє життя.

Згідно з дослідженням, показники середнього віку початку споживання наркотичних засобів становлять підлітки 14 років, 70% з яких уперше спробували їх за пропозицією друзів або в тих самих «тусовках». Таким чином, наркомафія поширює свій товар серед підлітків і молоді «їх же руками», використовуючи їх як пішаків у своєму бізнесі, адже коли підліток стає наркозалежним, він стає потенційним клієнтом для «професійного» роздрібного наркоторговця [1, С. 7].

Аналіз проведеного дослідження дозволяє стверджувати, що чинниками, які спонукають підлітків до вживання наркотичних речовин, є соціальна криза, недоліки соціокультурної сфери, доступність наркотиків і токсичних речовин. Усвідомлення здорового способу життя дитиною нерозривно пов'язане з активним входженням її в сферу соціального середовища та вироблення ціннісних орієнтацій і соціальних установок щодо його дотримання. Нерозуміння значущості здорового способу життя на ранніх етапах онтогенезу закономірно призводить до негативних особистісних трансформацій, які позначаються на можливості адекватної суспільним запитам самореалізації.

1. Балакірева О. Проблеми здоров'я української молоді. *Інформація, погляди, світогляд*. № 4. К. : 2006. 24 с.
2. Вінда О. В. Формування навичок здорового способу життя в дітей і підлітків: за проектом «Діалог» : навч.-метод. посіб. / О. В. Вінда, О. П. Коструб, І. Г. Сомова та ін. К. : 2003. 284 с.
3. Беспалько В. В. Проблеми поширення наркоманії в Україні. *Вісник соціальної гігієни та організації здоров'я України*. № 4. К. : 2000. С. 29–33.
4. Валеологія : навч. посіб. для вищих закладів освіти в 2 ч. / В. І. Бобрицька, М. В. Гринькова та ін. Полтава : Скайтек, 2001. Ч. 1. 146 с.
5. Баєвський Р. М., Берсенєва А. П. Валеологія: діагностика, засоби й практика забезпечення здоров'я. СПб. : 1993. С. 348.
6. Формування навичок здорового способу життя в дітей і підлітків / Н. Ю. Максимова, В. Г. Панок та ін. К. : Ніка-Центр, 2002. 280 с.